

Małgorzata Szwejkowska

Akademia Ekonomiczno-Humanistyczna w Warszawie
ORCID: 0000-0003-3714-4860

TAJEMNICA ADWOKATA I RADCY PRAWNEGO JAKO SZCZEGÓLNY RODZAJ TAJEMNICY ZAWODOWEJ W POSTĘPOWANIU KARNYM

Wprowadzenie

W obowiązującym stanie prawnym przedstawiciele różnych profesji są zobligowani do zachowania w tajemnicy (nieujawniania) wiadomości, o których dowiedzieli się w związku z wykonywaniem swojego zawodu. Tajemnica zawodowa dotyczy np. dziennikarzy, lekarzy, położonych, pielęgniarek, psychologów, doradców podatkowych itp., czyli tej grupy profesji, które można określić mianem zawodów zaufania publicznego. Zawodami zaufania publicznego (w rozumieniu art. 17 ust. 1 Konstytucji RP) są zawody, których wykonywanie łączy się z przyjmowaniem informacji dotyczących sfery życia osobistego, a nawet intymnego innych ludzi, co objęte jest obowiązkiem zachowania ich w tajemnicy powiązanej tradycyjnie z odpowiednim immunitetem społecznie akceptowanym¹. Naruszenie obowiązku utrzymywania tajemnicy zawodowej może rodzić odpowiedzialność cywilnoprawną, karnoprawną czy dyscyplinarną. Uzasadnienia dla utrzymywania tajemnic zawodowych można formułować, opierając się na zróżnicowanych argumentach, wśród których za wiodący w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka uznać należy ochronę prawa do prywatności.

Wydaje się jednak, iż wymieniona wyżej teoria nie w pełni odzwierciedla rolę i znaczenie tajemnic zawodowych adwokatów i radców prawnych. Jak trafnie zauważył Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 22 listopada 2004 r.²,

¹ P. Sarnecki, *Glosa do wyroku SN z dnia 29 maja 2001 r. I CKN 1217/98*, „Palestra” 2002, nr 5–6, s. 187–188.

² Wyrok TK z dnia 22 listopada 2004 r., sygn. SK 64/03, Dz.U. nr 255, poz. 2566.

funkcją zakazów związanych z tajemnicą zawodu radcy prawnego (adwokata, notariusza, lekarza) nie jest ochrona interesów osób, które te zawody wykonują, lecz nade wszystko ochrona tych osób, które w zaufaniu do owych publicznych funkcji adwokata, radcy prawnego, notariusza, lekarza powierzają im wiedzę o faktach, którymi nie chcą się na ogół dzielić z innymi osobami. Uzasadnieniem ochrony jest tym samym gwarancja należytego wykonywania zawodów adwokata i radcy prawnego.

Tajemnice adwokacka i radcy prawnego stanowią wprawdzie tylko jedną z odmian tajemnic zawodowych i podlegają (z wyjątkiem tajemnicy obrończej) takiej samej ochronie prawnej jak pozostałe, wydaje się jednak, iż stanowią materię do najgorętszych aktualnie dyskusji (obok tajemnicy medycznej), w szczególności w kontekście ustawicznie zwiększającej się liczby wniosków prokuratorskich w przedmiocie zwolnienia z obowiązku zachowania tajemnicy adwokackiej (radcy prawnego)³. Podkreśla się, że praktyka wymiaru sprawiedliwości coraz częściej wymaga sięgania po informacje chronione tajemnicą zawodową⁴. Niewątpliwie rację ma P. Kardas, gdy stwierdza, że z jednej strony przedstawiciele adwokatów i radców prawnych upatrują w wiążącej ich tajemnicy wartości fundamentalnej, bowiem bez gwarancji pełnej poufności nikt zapewne nie zdecydowałby się na poszukiwanie profesjonalnej pomocy prawnej. Tu trzeba zauważyć, iż ustawy określające ramy ustrojowe adwokatury oraz samorządu radców prawnych statuują bezwzględny, bezwarunkowy i zupełny zakaz ujawniania tajemnicy zawodowej⁵. Z drugiej zaś strony wymienione tajemnice jako zamykające dostęp do określonych kategorii danych pozostają w kolizji z efektywnością prowadzonych postępowań i jako takie mogą być postrzegane w charakterze kontrowersyjnej przeszkody ograniczającej zdolności poznawcze sędziów czy prokuratorów⁶. Natomiast ustawodawca w przepisach o charakterze *lex specialis* stwarza szerokie szanse na uchylenie obowiązku zachowania tajemnicy. Interesującą zatem okolicznością jest to, że owa dysharmonia w postrzeganiu istoty i funkcji tajemnicy adwokackiej (radcy prawnego), w szczególności w płaszczyźnie postępowania karnego, została w pełni oddana przez ustawodawcę w kolizyjnych uregulowaniach prawnych, o których będzie mowa poniżej.

³ Por. np. artykuł prasowy autorstwa P. Rojek-Sochy, *Prokuratorzy wciąż chętnie sięgają po tajemnicę adwokacką i radcowską*, Wiadomość z 26 września 2019 r., który ukazał się na portalu internetowym www.prawo.pl.

⁴ T. Razowski, *Zwolnienie świadka z obowiązku zachowania tajemnicy zawodowej w procesie karnym*, „Prokuratura i Prawo” 2010, nr 7–8, s. 142.

⁵ P. Krzyżanowski, *Zakres ochrony tajemnicy adwokackiej w postępowaniu karnym – zagadnienia wybrane*, „Roczniki Nauk Prawnych” 2018, t. XXVIII, nr 2, s. 33.

⁶ P. Kardas, *O sposobach rozwiązywania kolizji norm i konfliktu dóbr w związku z tajemnicą adwokacką – tajemnicą adwokacką w kontekście kolizji norm oraz konfliktu wartości*, „Palestra” 2019, nr 7–8, s. 119–122.

Przepisy prawne dotyczące zwolnienia z obowiązku zachowania tajemnicy adwokackiej (radcy prawnego) w związku z niepokojącymi sygnałami płynącym od przedstawicieli obu profesji, a dotyczącymi ograniczania zakresu obowiązujących ich tajemnic, skłoniły Helsińską Fundację Praw Człowieka do skierowania w 2015 r. wniosku do Rzecznika Praw Obywatelskich o kontrolę konstytucyjną norm prawnych dotyczących zwalniania z obowiązku zachowania wyżej wymienionych tajemnic. Kolejną, szczególnie burzliwą dyskusję wzbudziła rozważana w 2018 r. przez Ministerstwo Sprawiedliwości koncepcja nowelizacji art. 180 § 2 k.p.k. nawiązująca do unormowań obowiązujących pod rządami k.p.k. z 1969 r.⁷, w świetle której organem uprawnionym do zwalniania z obowiązku zachowania tajemnic wymienionych w tym przepisie (m.in. adwokackiej i radcowskiej) miałby się stać w miejsce sądu prokurator. Idea ta została poddana szczególnej krytyce przez Rzecznika Praw Obywatelskich, który zainicjował specjalne opracowanie poświęcone tajemnicy adwokackiej (radcy prawnego), ze szczególnym uwzględnieniem funkcji tychże w systemie wymiaru sprawiedliwości⁸.

Istota tajemnicy adwokata lub radcy prawnego

W tym miejscu wyjaśnienia wymaga, że tajemnica adwokacka obowiązuje wyłącznie osoby wykonujące zawód adwokata (lub mające status aplikanta adwokackiego) w rozumieniu ustawy z dnia 26 maja 1982 r. – Prawo o adwokaturze (warunki wpisu na listę adwokatów określa art. 65 i n. cytowanej ustawy)⁹, tajemnica radcowska zaś radców prawnych (lub aplikantów radcowskich) zgodnie z art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (uprawnienia do wykonywania zawodu radcy prawnego statuuje art. 24 i n. przywołanej ustawy)¹⁰. Zarówno w judykaturze, jak i w doktrynie podkreśla się, że należy zachować dyferencjację przypadków, w których dana osoba występuje jako adwokat (radca prawny), wykonując ustawowo określone zadania na rzecz swojego klienta, od tych, gdy uczestniczy w obrocie prawnym, zachowując tytuł zawodowy, a nawet posługując się nim, jednak nie realizując tej roli¹¹ (np. jako prele-

⁷ Przepis art. 163 k.p.k. z 1969 r. (ustawa z dnia 19 kwietnia 1969 r. – Kodeks postępowania karnego, Dz.U. nr 13, poz. 96 ze zm.) stanowił, iż „osoby obowiązane do zachowania tajemnicy służbowej lub tajemnicy związanej z wykonywaniem zawodu lub funkcji mogą odmówić zeznań co do okoliczności, na które rozciąga się ten obowiązek, chyba że sąd lub prokurator zwolni te osoby od obowiązku zachowania tajemnicy”.

⁸ *Ochrona tajemnicy adwokackiej (radcy prawnego) a działania władzy*, red. M. Mrowicki, Warszawa 2018.

⁹ Dz.U. 2019, poz. 1513, dalej: pr.adw.

¹⁰ Dz.U. 2018, poz. 2115 ze zm., dalej: u.r.pr.

¹¹ Postanowienie SA w Krakowie z dnia 14 listopada 2017 r., sygn. II AKz 432/17, Lex nr 2402517.

gent podczas konferencji naukowej). Tym samym podkreślenia wymaga, że nie są objęte tajemnicą adwokacką wszystkie wiadomości, o których wiedzę powziął adwokat lub radca prawny, lecz jedynie te informacje, o których dowiedział się, wykonując swój zawód¹². Jak trafnie jednak zauważa Sąd Najwyższy, w praktyce byłoby rzeczą dość trudną, aby adwokat (odpowiednio radca prawny), wykonując inne obowiązki niż świadczenie pomocy prawnej, uzyskał informację objętą tajemnicą zawodową¹³. Celem wprowadzenia regulacji odnoszących się do obowiązku zachowania tajemnicy adwokackiej lub radcowskiej jest bez wątpienia stworzenie gruntu do wykształcenia się pomiędzy adwokatem lub radcą prawnym a ich klientem pełnego zaufania, kluczowego dla efektywności udzielanej pomocy prawnej. Jest rzeczą zupełnie oczywistą, że aby wykonywanie zawodu szczególnego zaufania, jakimi są zawód adwokata czy radcy prawnego, w ogóle miało jakiś sens, muszą istnieć warunki ku temu, aby osoba zasięgająca porady prawnej mogła to uczynić wolna od obawy poniesienia odpowiedzialności karnej czy naruszenia jej dóbr osobistych poprzez ujawnienie okoliczności dotyczących sprawy. Tajemnica zawodowa adwokata i radcy prawnego ma sprawić, iż klient w warunkach bezpiecznych może przekazać wszystkie istotne dla sprawy okoliczności.

Pełne zaufanie i uzyskanie wszystkich niezbędnych informacji jest z kolei dla udzielającego pomocy prawnej adwokata czy radcy prawnego *conditio sine qua non* prawidłowego poprowadzenia sprawy klienta czy udzielenia mu profesjonalnej porady prawnej. Z samej już tej okoliczności wynika, iż tajemnicy adwokackiej czy radcy prawnego nie można w żadnym przypadku ujmować jako przywileju wymienionych grup zawodowych, lecz rozpatrywać należy przez pryzmat obowiązku. Szczególna ochrona poufności relacji pomiędzy adwokatem (radcą prawnym) a osobą poszukującą pomocy prawnej ma kluczowe znaczenie dla prawidłowego funkcjonowania systemu wymiaru sprawiedliwości¹⁴. Jakiegokolwiek wyłomy w tym systemie ochrony muszą być precyzyjnie określone i bardzo ściśle interpretowane. Jego dochowanie umożliwia wykonywanie zawodu z należytą starannością i w trosce o dobro klienta. Zbudowanie owej więzi zaufania, o której była mowa powyżej, nie należy do zadań łatwych. Niejednokrotnie trudno nakłonić klienta, aby wyjawiał rzetelnie wszystkie istotne dla porady prawnej fakty. Bariery komunikacyjne, dobrze już opisane w literaturze przedmiotu, mają charakter różnorodny¹⁵ (adwokata i jego klienta może dzielić do-

¹² Postanowienie SA w Katowicach z dnia 5 sierpnia 2015 r., sygn. II AKz 443/15, Lex nr 1809515.

¹³ Wyrok SN z dnia 1 grudnia 2016 r., sygn. SDI 65/16, Lex nr 2182292.

¹⁴ Por. np. postanowienie SA w Krakowie z dnia 6 lutego 2018 r., sygn. II AKz 3/18, Lex nr 2566592.

¹⁵ Por. np. B.A. Sypniewska, *Istota, błędy i bariery w komunikowaniu się w organizacji*, „Zeszyty Naukowe PWSZ w Płocku. Nauki Ekonomiczne” 2015, t. XXI, s. 65 i n.; N. Nózka, J. Łukasik, *Skuteczne komunikowanie się – barierą (nie) do przejścia?*, „Debata Edukacyjna” 2011, nr 4, s. 41 i n.

słownie wszystko: wiek, płeć, wykształcenie, język, cechy charakterologiczne itp.). Wśród nich wymienić można skłonność klienta do konfabulacji, uchylania się od odpowiedzialności za swoje zachowania poprzez przerzucanie ciężaru winy w całości lub w części na inne osoby czy zdarzenia, negowanie swojej winy, umniejszanie udziału w zdarzeniu (zdarzeniach) stanowiącym ośnowę sprawy. Bez zagwarantowania w takich relacjach i przy takich uwarunkowaniach konfidențialności praca zawodowa adwokata lub radcy prawnego skazana byłaby już *a priori* na porażkę.

Z uwagi na okoliczność, że tajemnica adwokacka nie służy wyłącznie adwokatom (radcom prawnym), jak już zauważono to powyżej, lecz przede wszystkim osobom poszukującym u nich profesjonalnej pomocy prawnej, wpisuje się ona w istotę systemu wymiaru sprawiedliwości, w tym w szczególności regułę rzetelnego procesu, podlega ścisłej ochronie prawnej. W polskim systemie prawnym ochrona tajemnicy adwokackiej nie ma wprawdzie bezpośredniego umocowania konstytucyjnego, niemniej przez wielu autorów jest oceniana jako pochodna m.in. prawa do obrony (42 ust. 2 Konstytucji RP), prawa do sądu (art. 45 ust. 1 Konstytucji RP), prawa do prywatności (art. 47 Konstytucji RP), tajemnicy komunikowania się (art. 49 Konstytucji RP), prawa do ochrony danych osobowych (autonomia informacyjna) (51 ust. 2 Konstytucji RP)¹⁶, chociaż to stanowisko budzi kontrowersje w literaturze przedmiotu, w szczególności w świetle przywołanego już na wstępie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 22 listopada 2004 r. Nadto problematyka tajemnicy zawodowej pozostaje przecież także w kręgu zakazów dowodowych jako prawnych ograniczeń dotyczących źródeł pozyskiwanych środków dowodowych, możliwości wykorzystania ich w procesie karnym tudzież niedopuszczalności pewnych metod i sposobów przeprowadzania dowodów¹⁷.

Do systemu prawnego nie wprowadzono definicji legalnej tajemnicy adwokackiej czy radcy prawnego. Podkreślenia przy tym wymaga, iż żadna z ustaw dotyczących tajemnic zawodowych innych korporacji również takiej definicji nie zawiera¹⁸. Stąd możliwe jest tylko ustalenie, co stanowi przedmiot zakresu tychże tajemnic. W przypadku adwokatury zakres i przedmiot tajemnicy zawodowej wywodzony jest w pierwszej kolejności z treści art. 6 ust. 1–3 pr.adw. W świetle dyspozycji tych przepisów adwokat (odpowiednio: aplikant adwokacki) obowiązany jest zachować w tajemnicy wszystko, o czym dowiedział się w związku z udzielaniem pomocy prawnej lub prowadząc sprawę. Nie ma tym samym znaczenia źródło uzyskanych informacji – nie musi być nim wyłącznie osoba poszukująca pomocy prawnej. Bez znaczenia jest też waga immunizowanych wia-

¹⁶ Por. wyrok TK z dnia 30 lipca 2014 r., sygn. K 23/11, OTK ZU 2014, nr 7A, poz. 80.

¹⁷ Postanowienie SA w Szczecinie z dnia 29 października 2013 r., sygn. II Akz 330/13, OSASz 2014, nr 2, s. 37–73.

¹⁸ P.K. Sowiński, *Glosa do wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 22 listopada 2004 r.*, sygn. SK 64/03, „Prokuratura i Prawo” 2007, nr 4, s. 168.

domości¹⁹. Konieczne zatem jest stwierdzenie, że takie szerokie i niejednoznaczne ujęcie tajemnicy adwokackiej musi być poddane stanowczej krytyce²⁰ i jako takie wzbudza wątpliwości interpretacyjne.

Tak ukształtowany zakres ochrony tajemnicy adwokackiej i tajemnicy radcy prawnego obowiązywał począwszy od dnia wejścia w życie ustawy Prawo o adwokaturze i odpowiednio ustawy o radcach prawnych do 15 maja 2004 r., tj. krótko po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej. I właśnie z tym ostatnim wydarzeniem związany jest pierwszy wyjątek, który wprowadził ustawodawca do treści Prawa o adwokaturze (odpowiednio: do ustawy o radcach prawnych) w zakresie ochrony tajemnicy adwokackiej. Dotyczy on procedury prania brudnych pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu – art. 6 ust. 4 pr.adw. i analogicznie art. 3 ust. 6 u.r.pr.²¹ Obowiązek informowania przez adwokatów lub radców prawnych o podejrzanym transakcjach, tj. takich, które mogą stanowić pranie brudnych pieniędzy lub finansowanie terroryzmu, dotyczy sytuacji, gdy adwokat lub radca prawny pełni rolę pośrednika majątkowo-finansowego w wypadkach opisanych w art. 2 ust. 1 pkt 14 ustawy z dnia 1 marca 2018 r o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu²². Tajemnica obowiązuje w pełni w sytuacji, gdy adwokat lub radca prawny prowadzi w imieniu klienta postępowanie sądowe lub udziela pomocy prawnej w związku z takim postępowaniem będącym w toku lub potencjalnym. Jeżeli adwokat lub radca prawny nieprawidłowo zinterpretuje dany stan faktyczny i swoją sytuację zawodową i nie przekaze informacji do Generalnego Inspektora Informacji Finansowej, to będzie podlegał karze administracyjnej. Katalog karny tych kar ustawodawca zawarł w treści art. 150 cytowanej ustawy. Może to być np. kara pieniężna, cofnięcie koncesji lub zezwolenia na prowadzenie działalności reglamentowanej. Wprowadzenie sankcji w postaci kar administracyjnych jest jednym z obowiązków ustawodawcy wynikających z dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 20 maja 2015 r. w sprawie zapobiegania wykorzystywaniu systemu finansowego do prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu, zmieniającej rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 648/2012 i uchylającej dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2005/60/WE oraz dyrektywę Komisji 2006/70/WE (tzw. AML IV), zgodnie z zapisami której sankcje powinny być skuteczne proporcjonalne oraz odstraszające²³.

¹⁹ *Ibidem*, s. 169.

²⁰ Na przykład E. Kruk, *Obowiązek zachowania tajemnicy adwokackiej jako okoliczność uzasadniająca odmowę zeznań w trybie art. 180 § 2 k.p.k.*, „*Studia Iuridica Lublinensia*” 2017, vol. XXVI(4), s. 30.

²¹ Wyjątki te wprowadzono na mocy art. 2 (dodanie do treści art. 6 pr.adw. ust. 4 oraz art. 3 dotyczącego dodania do art. 3 u.r.pr. ust. 6) ustawy z dnia 5 marca 2004 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu wprowadzania do obrotu finansowego wartości majątkowych pochodzących z nielegalnych lub nieujawnionych źródeł oraz o przeciwdziałaniu finansowaniu terroryzmu oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. 2004, nr 62, poz. 577).

²² Dz.U. 2019, poz. 1115 tj.

²³ T. Mierzwinski, komentarz do art. 150 [w:] *Przeciwdziałanie praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu. Komentarz*, red. W. Kapica, Warszawa 2019, Lex online.

Następny wyjątek od obowiązku zachowania tajemnicy przez adwokatów i radców prawnych – przepis art. 6 ust. 4 pkt 2 pr.adw. i odpowiednio art. 3 ust. 6 pkt 2 u.r.pr. – został wprowadzony na mocy art. 5 i 6 ustawy z dnia 23 października 2018 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych, ustawy – Ordynacja podatkowa oraz niektórych innych ustaw²⁴ i odnosi się do informacji o schematach podatkowych (rozdział 11a Ordynacji podatkowej). *Ratio legis* ma na celu przeciwdziałanie tzw. agresywnej optymalizacji podatkowej. Podkreślenia jednak wymaga, że wskazany obowiązek informacyjny nie powstanie, gdy nie jest spełnione kryterium kwalifikowanego korzystającego (tj. przychody/koszty/aktywa podmiotu nie przekraczają równowartości, licząc w polskich złotych, 10 mln euro oraz wartość przedmiotu uzgodnienia nie przekracza 2,5 mln uro) i jednocześnie nie jest spełnione kryterium transgraniczne²⁵. Adwokat lub radca prawny (a zatem tzw. promotor w rozumieniu Ordynacji podatkowej) obowiązany jest w sytuacji obowiązywania tajemnicy zawodowej (gdy nie zostanie zwolniony od obowiązku jej zachowania przez swojego klienta – korzystającego ze schematu podatkowego) poinformować korzystającego ze schematu podatkowego (lub inne ustawowo określone podmioty) o obowiązku przekazania informacji o schemacie podatkowym innym niż schemat podatkowy standaryzowany do Krajowej Administracji Skarbowej. W tej sytuacji promotor jest obowiązany przekazać korzystającemu, tj. klientowi, informacje o schemacie podatkowym wymagane przez przepisy art. 86f § 1 Ordynacji podatkowej, czyli dane będące w dyspozycji promotora (niezwolnionego od obowiązku zachowania tajemnicy zawodowej), które umożliwiają korzystającemu ze schematu podatkowego przekazanie Szefowi KAS pełnej informacji o schemacie podatkowym. Ponadto promotor w terminie 30 dni od dnia, w którym poinformował korzystającego lub inne podmioty o obowiązku przekazania informacji o schemacie podatkowym, zawiadamia Szefa KAS o poinformowaniu korzystającego lub innych podmiotów o obowiązku przekazania schematu podatkowego do Szefa KAS, wskazując datę udostępnienia schematu podatkowego lub dokonania czynności związanej z wdrażaniem schematu podatkowego oraz liczbę podmiotów, które poinformował na podstawie Ordynacji podatkowej tj. (art. 86b § 6). Przedstawione rozwiązania prawne zostały negatywnie zaopiniowane przez Krajową Radę Radców Prawnych. Prezydium Krajowej Rady Radców Prawnych w związku z powyższym zarekomendowało wprowadzenie w życie rozwiązań przewidzianych w dyrektywie Rady (UE) 2018/822 z dnia 25 maja 2018 r., a odnoszących się do obowiązku raportowania tzw. schematów transgranicznych. Według tego stanowiska przekazywanie przez radcę prawnego informacji o schemacie podatkowym – nawet bez ujawniania tożsamości korzystającego ze schematu – może prowadzić

²⁴ Dz.U. 2018, poz. 2193. W tym zakresie nowelizacja obowiązuje od 1 stycznia 2019 r.

²⁵ <https://poradnikprzedsiebiorcy.pl/-schematy-podatkowe-mdr-wszystko-co-warto-wiedziec>.

do naruszenia tajemnicy zawodowej ze względu na zakres przekazywanych danych, który może pozwalać na identyfikację korzystającego ze schematu²⁶.

W porównaniu z pr.daw. szerzej o tajemnicy adwokackiej traktuje § 19 Zbioru Zasad Etyki Adwokackiej i Godności Zawodu (Kodeks etyki adwokackiej)²⁷, stwierdzając, że adwokat (analogicznie: aplikant adwokacki) nie może bezprawnie ujawniać informacji, o których powziął wiadomości przy okazji wykonywania swoich czynności zawodowych. Kodeks po części powtarza treści przepisów pr.adw., lecz przede wszystkim doprecyzowuje ich treść. Zgodnie z dyspozycją § 19 Kodeksu adwokat zobowiązany jest zachować w tajemnicy oraz zabezpieczyć przed ujawnieniem lub niepożądanym wykorzystaniem wszystko, o czym dowiedział się w związku z wykonywaniem obowiązków zawodowych. Znajdujące się w aktach adwokackich materiały objęte są tajemnicą adwokacką. Tajemnicą objęte są nadto wszystkie wiadomości, notatki i dokumenty dotyczące sprawy, uzyskane od klienta oraz innych osób niezależnie od miejsca, w którym się znajdują. Adwokat jest zobligowany, aby zobowiązać swoich współpracowników i personel oraz wszelkie osoby zatrudnione przez niego podczas wykonywania działalności zawodowej do przestrzegania obowiązku zachowania tajemnicy zawodowej. Adwokat posługujący się w pracy zawodowej komputerem lub innymi środkami elektronicznego utrwalania danych obowiązany jest stosować oprogramowanie i inne środki zabezpieczające dane przed ich niepożądanym ujawnieniem. Przekazywanie informacji objętych tajemnicą zawodową za pomocą elektronicznych i podobnych środków przekazu wymaga zachowania szczególnej ostrożności i uprzedzenia klienta o ryzyku związanym z zachowaniem poufności przy wykorzystaniu tych środków. Obowiązek przestrzegania tajemnicy zawodowej jest nieograniczony w czasie. Ponadto adwokatowi nie wolno zgłaszać dowodu z zeznań świadka będącego adwokatem lub radcą prawnym w celu ujawnienia przez niego wiadomości uzyskanych w związku z wykonywaniem zawodu.

Bardzo podobne regulacje przewidziane są także w Kodeksie etyki radcy prawnego²⁸ (art. 12–18), stąd też nie ma potrzeby przytaczania jego postanowień *in extenso*. Warto jednak zauważyć, że zgodnie z treścią art. 12 ust. 3 tego aktu prawnego obowiązek zachowania tajemnicy zawodowej radcy prawnego obejmuje nie tylko zakaz ujawnienia immunizowanych informacji, lecz również skorzystania z nich w interesie własnym lub osoby trzeciej. Radca prawny ma też

²⁶ <https://kirp.pl/stanowisko-prezydium-kirp-w-przedmiocie-rozwiazan-nakladajacych-na-radcow-prawnych-obowiazek-raportowania-schematow-podatkowych/>.

²⁷ Kodeks etyki adwokackiej uchwalony przez Naczelną Radę Adwokacką 10 października 1998 r. (uchwała nr 2/XVIII/98) ze zm. wprowadzonymi uchwałą Naczelnej Rady Adwokackiej nr 32/2005 z 19 listopada 2005 r., uchwałami Naczelnej Rady Adwokackiej nr 33/2011–54/2011 z dnia 19 listopada 2011 r. oraz uchwałą 64/2016 Naczelnej Rady Adwokackiej z dnia 25 czerwca 2016 r.

²⁸ Kodeks etyki radcy prawnego, załącznik do uchwały nr 3/2014 Nadzwyczajnego Krajowego Zjazdu Radców Prawnych z dnia 22 listopada 2014 r.

obowiązek żądać udziału przedstawiciela samorządu radców prawnych w przeszukaniu, w wyniku którego mogłoby dojść do ujawnienia tajemnicy zawodowej radcy prawnego (art. 18 Kodeksu etyki radcy prawnego).

Dalej należy zauważyć, że zgodnie z dyspozycją § 7 Regulaminu wykonywania zawodu adwokata w kancelarii indywidualnej lub spółkach²⁹ adwokat jest zobowiązany postępować z informacjami objętymi tajemnicą zawodową adwokata w sposób uniemożliwiający zapoznanie się z nimi osobom trzecim (ust. 1). Adwokat powinien przechowywać dokumenty i nośniki zawierające informacje poufne w miejscu i w sposób uniemożliwiający ich zniszczenie, zniekształcenie lub zaginięcie (ust. 2). Dokumenty o szczególnej doniosłości, w szczególności oryginały takich dokumentów, powinny być starannie chronione przez adwokata za pomocą adekwatnych do tego sposobów zabezpieczania przed utratą lub zniszczeniem (ust. 3). Adwokat powinien kontrolować dostęp pracowników kancelarii do informacji poufnych i dopuścić do informacji poufnych wyłącznie osoby zajmujące się prowadzeniem sprawy klienta, z którą związana jest informacja poufna (ust. 4). Dokumenty zawierające informacje poufne mogą być przechowywane również w formie elektronicznej, z uwzględnieniem poniższych postanowień (ust. 5). W wypadku przechowywania informacji poufnych w elektronicznej bazie danych/systemie informatycznym adwokat zobowiązany jest zapewnić szczególne mechanizmy kontroli dostępu do tych danych (ust. 6). Jeżeli dostęp do danych przetwarzanych w systemie informatycznym, obejmujących informacje poufne, posiadają co najmniej dwie osoby, wówczas należy zapewnić, aby w systemie rejestrowany był dla każdego użytkownika odrębny identyfikator (np. hasło dostępu) i dostęp do danych był możliwy wyłącznie po wprowadzeniu identyfikatora i dokonaniu uwierzytelnienia. Zaleca się zapewnienie rejestrowania każdorazowego wglądu w informacje poufne (ust. 7). W działalności zawodowej adwokat lub spółka, w której adwokat wykonuje zawód, stosuje fizyczne i logiczne zabezpieczenia, które zapewniają bezpieczeństwo systemu informatycznego i danych klientów w stopniu wynikającym z rozwoju techniki w danym czasie. W szczególności system informatyczny służący do przechowywania informacji poufnych powinien być zabezpieczony przed działaniem oprogramowania, którego celem jest zakłócenie działania lub uzyskanie nieuprawnionego dostępu do systemu informatycznego, oraz utratą danych spowodowaną awarią zasilania lub zakłóceniami w sieci zasilającej (ust. 8). Informacje poufne przechowywane w systemie informatycznym zabezpiecza się przez wykonywanie kopii zapasowych zbiorów danych elektronicznych, które powinny być przechowywane w miejscach zabezpieczających je przed nieuprawnionym przejęciem, modyfikacją, uszkodzeniem lub zniszczeniem. Do kopii zapasowych stosuje się postanowienia niniejszego paragrafu odpowiednio (ust. 9).

²⁹ Uchwała z dnia 12 września 2009 r. Naczelnej Rady Adwokackiej nr 54/2009, t.j. opracowany na podstawie uchwały nr 109/2013 Naczelnej Rady Adwokackiej z dnia 12 października 2013 r. ze zm.

Regulamin wykonywania zawodu radcy prawnego³⁰ reguluje wymienione powyżej kwestie w sposób znacznie bardziej syntetyczny, nakazując, aby radca prawny podjął wszelkie niezbędne czynności zapobiegające ujawnieniu informacji immunizowanych przez osoby niebędące radcami prawnymi, z pomocą których wykonuje swoje obowiązki, w tym do złożenia przez nie oświadczenia w przedmiocie zobowiązania do nieujawniania tychże informacji według standaryzowanego wzoru (§ 6 cytowanego Regulaminu). Radca prawny zobowiązany jest do wykonywania obowiązków wynikających z przepisów ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu (§ 9), a ponadto do zabezpieczenia dokumentów dotyczących prowadzonych spraw m.in. przed wglądem do nich osób nieuprawnionych (§ 10 ust. 1 Regulaminu).

O wartości tajemnicy zawodowej niezmiennie przypominają członkom samorządu adwokackiego jego organy, m.in. w uchwale z dnia 22 listopada 2014 r. (nr 22 z 2014 r.) Naczelna Rada Adwokacka potwierdziła niezmienność i aktualność tajemnicy adwokackiej stanowiącej fundament Adwokatury Polskiej o bezwzględny charakterze.

Tajemnica obrończa jako szczególny rodzaj tajemnicy adwokata lub radcy prawnego

Szczególnym rodzajem tajemnicy adwokackiej (radcy prawnego) jest tajemnica obrończa, która nie podlega żadnym ograniczeniom. Każda tajemnica obrończa jest tajemnicą adwokacką lub tajemnicą radcy prawnego, lecz nie każda tajemnica adwokacka (radcy prawnego) jest tajemnicą obrończą. Jak się powszechnie zauważa w literaturze przedmiotu, w polskim systemie prawnym wykluczone jest przeprowadzenie dowodu polegającego na przesłuchaniu obrońcy³¹ nawet wówczas, gdyby wnosił o to bądź popierał wniosek innych osób oskarżony (podejrzany, zatrzymany). Tajemnica obrończa to każda tajemnica adwokacka przekazywana adwokatowi w związku z prawem do obrony podejrzanego (lub nawet osoby nieobjętej jeszcze tym statusem, art. 245 § 1 k.p.k.). W przepisie art. 178 pkt 1 k.p.k. chodzi o każde postępowanie i o każdą osobę, której przysługuje przymiot bycia obrońcą. Z perspektywy adwokata (radcy prawnego) działającego na podstawie art. 245 § 1 k.p.k. relewantny jest jedynie funkcjonalny związek pomiędzy uzyskanymi informacjami a świadczeniem pomocy prawnej w postaci prowadzenia sprawy lub udzielania porady prawnej. Bez znaczenia jest to, czy po udzieleniu porady prawnej adwokat czy radca podjęli się prowadzenia sprawy i czy informację uzyskali od oskarżonego (podejrzanego, zatrzy-

³⁰ Uchwała z dnia 13 czerwca 2015 r. Krajowej Rady Radców Prawnych nr 94/IX/2015.

³¹ J. Giezek, M. Gutowski, P. Kardas, *Tajemnica adwokacka w świetle wyzwań współczesności – uwagi wprowadzające*, „Palestra” 2019, nr 7–8, s. 20 i przywołana tam literatura.

manego), członków jego rodziny lub od innych osób. Zakaz przesłuchania nie wygasa po skreśleniu adwokata lub radcy prawnego z listy. Zakaz statuowany w art. 178 § 1 k.p.k. niewątpliwie uzupełnia konstytucyjne unormowanie odnoszące się do prawa podejrzanego (oskarżonego) do obrony³².

Zwolnienie z tajemnicy adwokackiej lub radcowskiej

Z tajemnicy adwokackiej innej niż obrończa adwokat (odpowiednio: radca prawny) może być zwolniony. Tajemnicą, której dotyczy zwolnienie, mogą być jednak objęte informacje inne niż wymienione w dyspozycji art. 178 pkt 1 k.p.k., tj. o których adwokat i radca prawny wie w związku z udzielaną pomocą, ale nie w związku z udzielaniem pomocy prawnej w trybie art. 245 k.p.k. lub pełnieniem funkcji obrońcy. Zgodnie z treścią art. 180 § 2 k.p.k. osoby obowiązane do zachowania tajemnicy notarialnej, adwokackiej, radcy prawnego, doradcy podatkowego, lekarskiej, dziennikarskiej lub statystycznej oraz tajemnicy Prokuraturii Generalnej mogą być przesłuchiwane co do faktów objętych tą tajemnicą tylko wtedy, gdy jest to niezbędne dla dobra wymiaru sprawiedliwości, a okoliczność nie może być ustalona na podstawie innego dowodu (tzw. materialne warunki zwolnienia z obowiązku zachowania tajemnicy zawodowej). Jak podkreśla się w orzecznictwie sądowym, doniosłość społeczna zawodów objętych przepisem art. 180 § 2 k.p.k. sprawia, że decyzja o zwolnieniu z tajemnicy zawodowej nie może być traktowana jako decyzja dyskrejonalna. Udzielając zezwolenia, sąd winien zatem starannie rozważyć okoliczności konkretnej sprawy i podejmować decyzję o zwolnieniu z obowiązku zachowania tajemnicy tylko wtedy, gdy ujawnienie okoliczności objętych tą tajemnicą jest rzeczywiście nieodzowne dla zapewnienia prawidłowego orzekania oraz gdy brak jest w tym przedmiocie innych wystarczających dowodów³³.

W postępowaniu przygotowawczym w przedmiocie przesłuchania lub zezwolenia na przesłuchanie decyduje sąd na posiedzeniu bez udziału stron, w terminie nie dłuższym niż 7 dni od daty doręczenia wniosku prokuratora. Nadmienić należy, że prokurator jest jedynym uprawnionym w świetle k.p.k. podmiotem, któremu przysługuje prawo do złożenia wniosku o zezwolenie na przesłuchanie adwokata lub radcy prawnego w charakterze świadka. Wniosek prokuratora nie może jednak mieć charakteru blankietowego, bez precyzyjnego określenia zakresu poszukiwanych w tej drodze dowodowej informacji i ich źródeł. Jak słusznie podkreśla E. Kruk, obecnie obowiązujący art. 180 § 2 k.p.k. nie pozostawia świadkowi – adwokatowi lub radcy prawnemu – możliwości wyboru pomiędzy

³² P.K. Sowiński, *Glosa...*, s. 174.

³³ Postanowienie SA w Szczecinie z dnia 13 marca 2019 r., sygn. II AKz 139/19, OSASz 2019, nr 1, s. 32–38.

zeczawaniem a odmową złożenia zeznań, ponieważ warunkiem ich odebrania jest wcześniejsze zwolnienie tego świadka z obowiązku zachowania tajemnicy zawodowej. Sam zainteresowany nie może podjąć decyzji w przedmiocie złożenia bądź odmowy złożenia zeznań w toczącym się postępowaniu karnym. Zawsze wymagana jest w tej sprawie uprzednia decyzja właściwego sądu w konkretnej sprawie³⁴. Podobnie rzecz przedstawia P.K. Sowiński, akcentując, iż analizowany obowiązek wynika bezpośrednio z przepisów ustawy, nie zaś z treści zobowiązania istniejącego pomiędzy podmiotem świadczącym profesjonalne usługi prawne a jego klientem³⁵. Okoliczność ta budzi jednak pewne wątpliwości w literaturze przedmiotu. Niektórzy autorzy (w tym M. Rusinek³⁶) dopuszczają możliwość, iż w przypadku, gdy adwokat lub radca prawny zechcą zeznawać, tj. nie złożą oświadczenia o ciąży na nich obowiązku zachowania tajemnicy adwokackiej (radcy prawnego), wówczas należałoby przyjąć takie zeznania, wykorzystując tę dogodną dla sądu i prokuratora sytuację.

Zakres zwolnienia z tajemnicy zawodowej, w tym adwokackiej lub radcy prawnego, powinien zostać precyzyjnie określony poprzez oznaczenie okoliczności – w treści postanowienia wydanego w oparciu o dyspozycję art. 180 § 2 k.p.k. – na które świadek będący adwokatem lub radcą prawnym może być przesłuchany. Wyznaczenie zakresu musi odnosić się do ściśle określonej sprawy, zachowania oraz sytuacji, co do której adwokat czy radca prawny ma zostać poddany przesłuchaniu³⁷. Na postanowienie sądu w przedmiocie przesłuchania lub zezwolenia na przesłuchanie przysługuje zażalenie. Przepis art. 180 § 2 k.p.k. powinien być stosowany zatem wyłącznie wówczas, gdy treść zeznań adwokata lub radcy prawnego dotyczy informacji objętych tajemnicą zawodową, a zatem nie może znaleźć zastosowania automatyzm powoływania się na cytowany przepis w każdej sytuacji, gdy świadek posiada status zawodowy adwokata czy radcy prawnego³⁸. Sąd jako organ stojący na straży praworządności w demokratycznym państwie prawa, uwzględniając fakt, że tajemnice adwokacka i radcy prawnego stanowią istotę tych zawodów, musi być w takim wypadku gwarantem zachowania zarówno właściwej formuły procedowania, jak i merytorycznej zasadności wniosku o zwolnienie z jej zachowania³⁹.

Brzmienie art. 180 § 2 k.p.k. zaprzecza zatem w dość oczywisty sposób treści art. 6 ust. 3 pr.adw. i art. 3 ust. 5 u.r.pr. Według Z. Krzemińskiego uznaniowe kryteria zwalniania adwokata czy radcy prawnego przez sąd z obowiązku za-

³⁴ E. Kruk, *Obowiązek zachowania...*, s. 34.

³⁵ P.K. Sowiński, *Glosa...*, s. 171.

³⁶ M. Rusinek, *Tajemnica zawodowa i jej ochrona w polskim procesie karnym*, Warszawa 2016.

³⁷ Postanowienie SN z dnia 31 stycznia 2019 r., sygn. VI KZ 2/19, OSNK 2019, nr 3, poz. 19; postanowienie SA w Krakowie z dnia 14 grudnia 2018 r., sygn. II AKz 237/18, Lex nr 2692001.

³⁸ E. Kruk, *Obowiązek zachowania...*, s. 31.

³⁹ Postanowienie SA w Łodzi z dnia 5 kwietnia 2018 r., sygn. II AKz 155/18, OSAŁ 2018, nr 1, poz. 81.

chowania tajemnicy czynią ją po prostu „ozdobnikiem”⁴⁰. L.K. Paprzycki obie przesłanki zwolnienia z tychże tajemnic określa jako niefortunne, pozwalające stosować przepis art. 180 § 2 k.p.k. w celu ustalania okoliczności o drugorzędnym, a nawet trzeciorzędym znaczeniu dla sprawy⁴¹. Ł. Chojniak za jedyną „realną” w kontekście omawianych tajemnic uznaje tajemnicę obrończą⁴². Z kolei M. Rusinek dopuszcza możliwości ograniczenia tajemnicy adwokackiej w demokratycznym państwie prawa i nie uznaje jej bezwzględnego charakteru, jednak pod warunkiem, że wszelkie odstępstwa od obowiązku jej dochowania zostaną jednoznacznie określone w ustawie i nie będą podlegały wykładni rozszerzającej. Analogiczne do tej ostatniej wypowiedzi głosy można spotkać również w treści niektórych judykatów⁴³.

W tym kontekście należy zauważyć ponadto, że sąd niezwłocznie po złożeniu wniosku przez właściwego prokuratora jest uprawniony do wydania postanowienia o dopuszczeniu do wykorzystania w postępowaniu karnym materiałów z kontroli operacyjnej obejmujących informacje stanowiące tajemnice związane z wykonywaniem zawodu lub funkcji, o których mowa w art. 180 § 2 k.p.k., nieobjęte zakazami określonymi w art. 178a i art. 180 § 3 k.p.k. z wyłączeniem informacji o przestępstwach, o których mowa w art. 240 § 1 k.k., gdy jest to niezbędne dla dobra wymiaru sprawiedliwości, a okoliczność nie może być ustalona na podstawie innego dowodu, a także zarządza niezwłoczne zniszczenie materiałów, których wykorzystanie w postępowaniu karnym jest niedopuszczalne⁴⁴. Jeżeli jednak materiały operacyjne zawierają informacje, o których mowa w art. 178 k.p.k., Komendant Główny Policji, Komendant CBŚP, Komendant BSWP albo komendant wojewódzki Policji zarządza ich niezwłoczne komisyjne i protokolarne zniszczenie.

Naruszenie tajemnicy adwokackiej może nastąpić nie tylko poprzez złożenie zeznań przed organem procesowym, inne upublicznienie informacji chronionej, ale też w każdy inny sposób, gdy treść informacji dotrze do nieuprawnionych

⁴⁰ Z. Krzemiński, *Etyka adwokacka. Teksty, orzecznictwo, komentarz*, Kraków 2006, s. 15.

⁴¹ L.K. Paprzycki [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, t. I, red. J. Gajewski, L.K. Paprzycki, S. Steinborn, Warszawa 2013, s. 615, za: R. A. Stefański [w:] *Kodeks postępowania karnego*, t. II, red. R.A. Stefański, S. Zabłocki, Warszawa 2019, s. 279.

⁴² Ł. Chojniak, *Ochrona informacji objętych tajemnicą adwokacką w toku postępowania karnego*, „Palestra” 2019, nr 7–8, s. 146.

⁴³ Por. np. postanowienie SA w Szczecinie z dnia 29 października 2013 r., sygn. II AKz 330/13, Lex nr OSASz 2014/2/37-73, zgodnie z którym uchylene tajemnicy adwokackiej przy zastosowaniu rozwiązań przewidzianych w art. 180 § 2 k.p.k. w zw. z art. 226 k.p.k. winno być stosowane z uwagi na funkcje i znaczenie tej tajemnicy jedynie incydentalnie, po starannym rozważeniu okoliczności konkretnej sprawy i przy obligatoryjnym wypełnieniu ustawowych przesłanek.

⁴⁴ Art. 19 ust. 15h w zw. z ust. 15 g pkt 2 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz.U 2019, poz. 161 ze zm.) (kontrola operacyjna).

podmiotów⁴⁵. Tego rodzaju zachowanie, jak już wskazano powyżej, powoduje powstanie m.in. odpowiedzialności karnej za czyn stypizowany w treści art. 266 k.k. Czyn ten stanowi tzw. przestępstwo indywidualne właściwe. Jego sprawcą może być wyłącznie osoba, na której ciąży prawny obowiązek (wynikający z przepisów prawa lub przyjętego zobowiązania) zachowania poufności wiadomości, o których dowiedziała się w związku z pełnioną funkcją, wykonywaną pracą lub działalnością publiczną, społeczną, gospodarczą lub naukową. Jak słusznie podnosi J. Warylewski, występki ten, zagrożony alternatywnie karą grzywny, karą ograniczenia wolności lub pozbawienia wolności do lat dwóch, można popełnić zarówno z działania, jak i z zaniechania, np. wskutek niezabezpieczenia przed wglądem osób postronnych dokumentów zawierających wyżej wymienione informacje. Występek ma charakter skutkowy, bowiem do bezprawnego ujawnienia informacji objętych dyspozycją tego przepisu dochodzi z chwilą, gdy zapozna się z nimi osoba nieuprawniona (przestępstwo materialne)⁴⁶. Przestępstwo ścigane jest na wniosek osoby pokrzywdzonej.

Podsumowanie

Tajemnica adwokata oraz radcy prawnego stanowi wprawdzie jedną z odmian tajemnicy zawodowej, lecz posiada charakter szczególny. Wynika to z faktu, że dysponenta informacji objętych tą tajemnicą w pewnych przypadkach zwolnić z obowiązku poufności nie można – chodzi tu oczywiście o tajemnicę obrończą. Ustawodawca zatem jednoznacznie wyróżnia ten rodzaj tajemnicy na tle innych tajemnic zawodowych. Przypisując ten wyjątkowy status prawny, czyni to jednak w sposób bardzo niejednoznaczny. Aż nadto czytelny jest bowiem dysonans pomiędzy postacią regulacji prawnej a jej operacjonalizacją w odniesieniu do tej odmiany tajemnicy zawodowej. Z jednej strony postrzegana jest ona przez adwokaturę i radców prawnych jako fundamentalna wartość stanowiąca jedną z gwarancji niezależności samorządu adwokackiego i radcowskiego, co zdaje się potwierdzać ustawodawca w treści przepisów ustaw: pr.adw. oraz u.r.pr. Z drugiej zaś strony przedstawiciele sądów oraz prokuratur przypisują jej funkcję przeszkody hamującej dociekanie prawdy materialnej i dowodzenie w postępowaniu karnym. To zapatrywanie w tym kontekście także zostało podzielone przez ustawodawcę, który poza wypadkami dotyczącymi tajemnicy obrończej dopuszcza fakt jej uchylenia w prawnie określonych przypadkach, konstruując jedynie tzw. względny zakaz dowodowy w treści art. 180 § 2 k.p.k.

⁴⁵ J. Warylewski, *Tajemnica adwokacka i odpowiedzialność karna za jej naruszenie (ujawnienie)*, „Palestra” 2015, nr 5–6, s. 7.

⁴⁶ *Ibidem*, s. 8–9.

Bibliografia

- Chojniak Ł., *Ochrona informacji objętych tajemnicą adwokacką w toku postępowania karnego*, „Palestra” 2019, nr 7–8.
- Giezek J., Gutowski M., Kardas P., *Tajemnica adwokacka w świetle wyzwań współczesności – uwagi wprowadzające*, „Palestra” 2019, nr 7–8.
- Kardas P., *O sposobach rozwiązywania kolizji norm i konfliktu dóbr w związku z tajemnicą adwokacką – tajemnica adwokacka w kontekście kolizji norm oraz konfliktu wartości*, „Palestra” 2019, nr 7–8.
- Kruk E., *Obowiązek zachowania tajemnicy adwokackiej jako okoliczność uzasadniająca odmowę zeznań w trybie art. 180 § 2 k.p.k.*, „Studia Iuridica Lublinensia” 2017, vol. XXVI(4).
- Krzemiński Z., *Etyka adwokacka. Teksty, orzecznictwo, komentarz*, Kraków 2006.
- Krzyżanowski P., *Zakres ochrony tajemnicy adwokackiej w postępowaniu karnym – zagadnienia wybrane*, „Roczniki Nauk Prawnych” 2018, t. XXVIII, nr 2.
- Mierzwiński T., komentarz do art. 150 [w:] *Przeciwdziałanie praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu. Komentarz*, red. W. Kapica, Warszawa 2019.
- Nóżka N., Łukasik J., *Skuteczne komunikowanie się – barierą (nie) do przejścia?*, „Debata Edukacyjna” 2011, nr 4.
- Ochrona tajemnicy adwokackiej (radcy prawnego) a działania władzy*, red. M. Mrowicki, Warszawa 2018.
- Paprzycki L.K. [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, t. I, red. J. Gajewski, L.K. Paprzycki, S. Steinborn, Warszawa 2013.
- Razowski T., *Zwolnienie świadka z obowiązku zachowania tajemnicy zawodowej w procesie karnym*, „Prokuratura i Prawo” 2010, nr 7–8.
- Rojek-Socha P., *Prokuratorzy wciąż chętnie sięgają po tajemnicę adwokacką i radcowską*, Wiadomość z 26 września 2019 r., www.prawo.pl.
- Rusinek M., *Tajemnica zawodowa i jej ochrona w polskim procesie karnym*, Warszawa 2016.
- Sarnecki P., *Glosa do wyroku SN z dnia 29 maja 2001 r. I CKN 1217/98*, „Palestra” 2002, nr 5.
- Sowiński P.K., *Glosa do wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 22 listopada 2004 r.*, sygn. Sk 64/03, „Prokuratura i Prawo” 2007, nr 4.
- Stefański R.A. [w:] *Kodeks postępowania karnego*, t. II, red. R.A. Stefański, S. Zabłocki, Warszawa 2019.
- Sypniewska B.A., *Istota, błędy i bariery w komunikowaniu się w organizacji*, „Zeszyty Naukowe PWSZ w Płocku. Nauki Ekonomiczne” 2015, t. XXI.
- Warylewski J., *Tajemnica adwokacka i odpowiedzialność karna za jej naruszenie (ujawnienie)*, „Palestra” 2015, nr 5–6.

Streszczenie

Tajemnica adwokata i radcy prawnego stanowi wprawdzie wyłącznie jedną z wielu tajemnic zawodowych odnoszących się do profesji określanych mianem zawodów zaufania publicznego, ma jednak w tym gronie charakter szczególny, gdy chodzi o zakres regulacji prawnej, a ponadto wywołuje wiele kontrowersji. Celem artykułu była analiza przepisów prawnych dotyczących tajemnicy adwokackiej i radcy prawnego na gruncie postępowania karnego, w szczególności odnoszących się do przypadków zwolnienia od obowiązku zachowania tej tajemnicy. Przybliżono nie tylko regulacje rangi ustawowej, ale także te o charakterze korporacyjnym. Opracowanie wykazuje istnienie dychotomii w postrzeganiu przedmiotowych tajemnic nie tylko przez przedstawicieli różnych prawniczych (licencjonowanych) zawodów, ale również przez samego ustawodawcę.

Słowa kluczowe: adwokat, radca prawny, obowiązek zachowania tajemnicy, zwolnienie od obowiązku zachowania tajemnicy adwokackiej lub radcy prawnego

CONFIDENTIALITY OF A BARRISTER OR A SOLICITOR AS A SPECIAL TYPE OF THE DUTY OF PROFESSIONAL SECRECY

Summary

Although the principle of the confidentiality between client and attorney or solicitor is only one among many other professional duties of confidentiality, its nature is exceptional. Especially in the context of its legal regulation and a notion of controversy towards it. The main aim of the article is to analyze bodies of law that recognizes the duty of confidentiality between an attorney or a solicitor and their client, with particular focus on the regulation of the legal acts that allow the organs in criminal procedure to exempt the lawyer from a duty of professional confidentiality. Within the articles not only statutory law provisions has been analyzed but also norms of a corporate nature. The articles stress also that exists a dichotomy in the perception of the issue not only among professionals but also by the legislator himself.

Keywords: attorney, solicitor, duty of professional confidentiality, exemption from the duty of confidentiality within criminal procedure